

Hjemløshed. Sangskriveren Channe Nussbaum har sat musik til digte af Henrik Nordbrandt.

Weekendavisen satte de to væsensforskellige kunstnere i stævne for at få en snak om deres indbyrdes kemi og om arbejdsprocessen.

Ildkuglen og nervemennesket

AF KLAUS LYNGGAARD

Det er ikke altid smertefrit at sætte musik til moderne digte, der som bekendt ikke kerer sig om versfødder og rim. Det er ikke desto mindre, hvad den 58-årige sanger og sangskriver Channe Nussbaum har gjort med en række af den efterhånden 74-årige Henrik Nordbrandts tekster, hvad der har udmøntet sig i albummet *Hjemløshed*, som udsendes på Exlibris næste fredag. Nordbrandt har været gentleman nok til i fire tilfælde at arbejde med både rim og rytme, men ellers har det været op til Nussbaum at få de mere prosaagtige stykker til at swinge, og hun har fået carte blanche til at redigere teksterne efter forgodtbefindende. Til gengæld suppleres flere af sangene med oplæsninger, så lytteren kan opleve teksterne på to niveauer.

Channe Nussbaum har som sanger i orkestre som Spielniks og Klezmofobia opnået status som Danmarks klezmerdronning, og har man oplevet hende live, ved man også, hvor fyrrig en scenepersonlighed hun er. Hun er del af det multikulturelle ensemble Radiant Arcadia, hvis forskellige medlemmer har jødisk, muslimsk og kristen baggrund, og derudover har hun udsendt et par poporienterede cd'er med veninden og kollegaen Laura Illeborg.

Henrik Nordbrandt debuterede i 1966 med en digtsamling, blot kaldet *Digte*, og p.t. tæller værklelisten tæt på 70 titler. Han har boet en stor del af sit liv i Middelhavsområdet og aldrig lagt skjul på, at han ikke føler sig ubetinget veltilpas i det nordiske, selvom hans sans for det danske sprog er uovertruffen. Digtene på pladen tager i udstrakt grad afsæt i flygtningesituationen i hælene på Syrien-krigen og præges af stor alvor.

VI mødes til kaffe og isvand i Channe Nussbaums køkken i en rummelig lejlighed på Østerbro, kun »tre sekunder fra Nordbrandt«, fortæller hun. Digteren er netop blevet opereret for grå stær, men dette sitrende nervemenneske virker til at være i god form, humøret er godt og tungen skarp, hvor Nussbaum er og bliver en ildkugle af energi, altid balancerende på kanten af kaos, men med en forbløffende evne til at undgå faldet.

Samtalen tager til en begyndelse udgangspunkt i begrebet »hjemløshed«, titlen på deres fælles projekt. Så hvorfor hedder pladen *Hjemløshed*?

»Som følelse kan den overordnet betragtet ramme enhver,« siger Nussbaum, »den kan sammenlignes med fornemmelsen af at være ensom blandt mennesker. Eller i et parforhold. Og når man befinder sig i en diaspora, hvad jeg jo på sæt og vis gør, kan man sagtens føle sig hjemløs, selvom jeg bor i et velfærdssamfund, i hvad der for nogen vel nærmest er et palads af en lejlighed.« Hun gestikulerer med hænderne for at angive lejlighedens størrelse. »Musikalsk set føler jeg mig hjemløs blandt genrer, og efter mine forældre er døde, føler jeg mig endnu mere hjemløs i verden. Der er så mange måder at være hjemløs på. Også de reelt hjemløse herhjemme, dem der bor på gaden, føler jeg mig beslægtet med.«

En telefon ringer, og Nussbaum farer op for at slå den fra. Nordbrandt benytter lejligheden til at tage ordet.

»Ja, for mig er det en gåde, at der overhovedet findes hjemløse i Danmark. Der er nogle få, der har valgt det, det ved jeg godt, men resten, altså. Det må være en bevidst politisk prioritering. Så fattige er vi heller ikke.«

Nordbrandt ryster på hovedet og rømmer sig.

»Derudover føler jeg mig på linje med de ting, Channe siger. Jeg har følt mig hjemløs hele livet. Både hjemme og ude, så at sige. Allerede i skolen, hvor jeg blev ekstremt mobbet, følte jeg mig fuldstændig hjemløs. Utilpasset, hedder det vist. Lige meget hvor mange gange jeg skiftede skole, blev jeg mobbet. For nogen tid siden mødte jeg en gammel skolekammerat, som kom hen til mig og sagde, at hun i alle disse år havde haft dårlig samvittighed over, at hun ikke gjorde noget ved den måde, jeg blev behandlet på. Hun havde ikke turdet gribe ind. Det har hun gået og tænkt over i 60 år!«

Lille krigsbarn, hvor går du hen?

Mod øst eller vest?

Hvor i verden tror du

du finder en ven?

Lille krigsbarn, hvad passer dig bedst:

Et hullet tæppe?

En krydsfinerkiste?

En redningsvest?

Lille krigsbarn, hvor vil du dø:

Hvor bomberne falder

eller i åben sø?

Lille krigsbarn, hvor vil du hen?

Vælg selv. Bare vi aldrig

skal se dig igen.

Tekst fra 'Lille Krigsbarn/Vuggeviser'

Nussbaum er tilbage, og jeg spørger – hvad med det danske? Er I også hjemløse i det nationale?

»Jamen hvad er nationalitet i det hele taget?« spørger Nordbrandt hvast. »Ud over sproget, hvori jeg bestemt ikke føler mig hjemløs, er det bare en masse symboler, som ikke siger mig noget. Flaget, for eksempel. Det er ikke specielt kønt. Og den danske sommer. Så engang et interview med maleren Oluf Høst, hvor han sagde: 'Jamen, det danske sommerlandskab, det er bare så grimt, så grimt. De der mørkegrønne skove og det uskønne røde flag, det er ikke til at holde ud at se på.' Og så tænkte jeg, ja, endelig én, der tør sige det. Sådan har jeg også altid haft det!«

»Hvad er nu galt med farverne? Den blå himmel og det gule korn? Kan du nu heller ikke lide det?« spørger Nussbaum. »Hvad kan du egentlig godt lide, Henrik?«

»Grækenland!« falder svaret prompte. »Det klare lys. De stærke kontraster. De hvide mure, facaderne, det elsker jeg simpelthen. Det hele! Den danske sommer minder mig om en grød, sådan udflydende i det. Men jeg er nu begyndt at kunne lide den. Lidt.«

»Jeg tror, du har været for lidt i Jylland!« kommer det fra Nussbaum. »Der er nogle virkelig smukke flade områder.«

»Det tror jeg nu ikke er tilfældet,« svarer Nordbrandt. »Jeg er opvokset på Falster, der er godt nok fladt.«

»Det er jo ikke Jylland!«

»Nej, men der er fladt!«

DERES udsendte bliver suget ind i de to kontrasterende temperamenter kærlelige mundhuggeri, der synes at være den normale omgangstone, og som også angiver det spændingsfelt, pladen bevæger sig i: Nussbaums uimodsigelige lidenskab og impulsivitet og Nordbrandts køligt kontrollerede patos og sprogbeherskelse. Hvordan kom dette lidt uventede samarbejde egentlig i stand?

Channe tager ordet:

»Jeg spurgte en dag Henrik over en kop kaffe, om han havde lyst til at skrive nogle tekster til mig om at blive gammel, om at blive usynlig og hele det cirkus. Jeg udbad mig specifikt nogle grimme tekster som modvægt til det mere lyriske, jeg havde lavet med Laura (Illeborg, *red.*). Han svarede, at han ikke skrev på bestilling, og det var så det, tænkte jeg. Men nogen tid efter sendte han mig de seks digte, som udgør kernen i *Hjemløshed*. De omhandler konkret mennesker på flugt fra borgerkrigen i Syrien, de reelt hjemløse. Det var efter den såkaldte flygtningekrise.«

Nordbrandt tager over:

»Den dag i september 2015, hvor flygtningestrømmen nåede Danmark, sad jeg tilfældigvis i et tog fra Vordingborg til København og skrev det digt, vi kalder 'Vuggeviser', uden at vide noget om det, der foregik. Så kom jeg hjem og åbnede for mit fjernsyn og så, hvad der foregik. Det var mærkeligt, men jeg havde nu været optaget af det i længere tid. Det farvandt, hvori mange af flygtningene druknede, kendte jeg således fra mine ophold dernede, jeg havde svømmet på det sted i havet mellem Tyrkiet og Kos i årevis. At forestille sig de druknede der, jeg så det for mig.«

»Jeg leder først og fremmest efter det musikalske i ordene, og derfor var 'Vuggeviser' den tekst, jeg først satte musik på,« siger Channe så. »Dens form er fast, og ordene går direkte ind, den er ikke til at misforstå. Det var også den eneste af melodierne, der ikke blev en kamp for mig. De andre bøvlede jeg utrolig længe med, fordi det tippede over i sådan noget dårlig kabaret. Det var først, da jeg fik musikken til 'Inshallah' på plads, at jeg kunne høre et univers i det. Den blev ligesom åbningen ind til Nordbrandts verden. Fra starten gav han mig frie hænder til at hugge og skære i ordene efter forgodtbefindende, men jeg rådførte mig konstant med ham undervejs.«

»Ud over de seks tekster fandt jeg et par andre digte i værket, som handler om nære relationer. Det er ikke flygtninge det hele. Men i konteksten er det måske svært at fange, fordi der er så mange mellemøstlige referencer i det hele. Noget andet er, at nu har

jeg spillet klezmer i alle de her mange år og gjort et nummer ud af, at det ikke er et politisk projekt. Ikke desto mindre er jeg blevet stillet til regnskab for alt muligt af både meget pro-Israel-typer og dem, der mener det modsatte. Og så står jeg nu med et i hvert fald semi-politisk projekt, der tager afsæt i forholdene i den region, hvor ordene virkelig er noget, der kræver stillingtagen. Det bliver spændende at se, hvad folk siger til det.«

– *Der er jo også en del oplæsning af Nordbrandt undervejs, mange af teksterne både synges og læses op, det er vel også et forsøg på at fokusere på det sagte?*

»Det var, fordi min oprindelige plan var, at det skulle være et sammenhængende musikstykke, en slags symfoni, hvor det hele vævedes sammen,« fortæller Nussbaum. »Det ændrede sig undervejs. Vi fik en ung producer på bare 27 år koblet på, Sophus August Tuxen. Han var i høj grad med til at give musikken retning og form. Men det var vigtigt for mig at bevare Nordbrandts stemme, for det giver mening at høre teksterne i en slags vekselvirkning. Og så er der stor forskel på de rimede digte og de mere frie, også når de læses.«

Nordbrandt rømmer sig.

»Altså, da jeg begyndte at skrive digte, var det Rifbjerg, Knud Holst, Inger Christensen og Poul Borum, der dominerede. Det var modernismens gennembrud, men af en eller anden årsag sagde det mig ikke så meget, jeg ledte efter en anden struktur. Det skete så også på bekostning af generationen før, Tove Ditlevsen, Frank Jæger og også den unge Bjørnvig, de skrev på rim og var rigtig gode og sagde mig noget. Men af en eller anden årsag var jeg bange for rim, det mindede mig om soldater, der marcherede. Så min oprindelige inspiration kom fra nogle engelske og amerikanske digtere, der godt nok skrev urimet, men hvis ting alligevel havde noget af den struktur, jeg søgte.

Men det er til gengæld min faste overbevisning, at sange er bedst med en fast rytme og rim. Det havde jeg måske i baghovedet, da jeg skrev de oprindelige ting til Channe. Da jeg var ung, var der en bølge med jazz og poesi, hvor der læstes prosa-agtige digte op, og det var sjældent vellykket. I det hele taget har jeg det svært med jazz, selvom jeg kom meget på Montmartre i 1960'erne og hørte dem alle sammen, Ben Webster, Dexter Gordon, og hvad de nu hed. Altså, jeg kunne godt lide musikerne, de var nogle spændende mennesker, men musikken havde jeg det svært med. Så jeg følte mig som en hykler, når jeg snakkede med. Efterfølgende blev rocken moderne. Den var simpelthen alt for høj for mig. Og den blev bare højere og højere.«

– *Hvilken type musik kan du så lide?*

»Alt muligt. Beethovens violinkoncert, når jeg er i dårligt humør. Men også folkemusik. Fra hele verden, altså. Da jeg første gang kom til Tyrkiet og hørte én, der spillede saz (et langhalset lutinstrument, *red.*), tænkte jeg, ja, sådan skal det lyde! Det gik rent ind hos mig. Og noget af den tone er der jo i Channes musik. Så det føltes helt naturligt at se, om det samarbejde kunne udmønte sig i noget hørbart. Og det kunne det, synes jeg.«

Nordbrandt & Nussbaum: Hjemløshed (Exlibris). Udkommer fredag d. 23. august.

Henrik Nordbrandt og Channe Nussbaum har begge prøvet at føle sig hjemløse i verden, men har her fundet et overraskende fællesskab i Nordbrandts tekst og Nussbaums tone.

FOTO: NIELS CHRISTENSEN